

Jacek Pierzak

Sławków, woj. katowickie

Informator Archeologiczny : badania 20, 197

1986

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SLAWKÓW
woj. katowickie

Konserwator Zabytków Archeologicznych
w Katowicach

Badania prowadził mgr Jacek Pierzak. Finansował WKZ w Katowicach. Trzeci sezon badań. Relikty średniowiecznego zamku.

Stanowisko usytuowane jest w południowo-wschodniej partii miasta, na terenie prywatnej posesji.

W trzecim już z kolei sezonie badawczym przedłużono o dwa odcinki dziesięciometrowe wykop II z roku 1985 i to zarówno w kierunku północnym, jak i południowym oraz wykop I z roku 1983 o dalsze 10 metrów w kierunku zachodnim, uzyskując w ten sposób wykop krzyżowy, przecinający wzdułuż i w szersz całe wzgórze zamkowe.

Prace wykopaliskowe doprowadziły do pełnego rozpoznania rzutu wieży mieszkalno-obronnej, rzutu, dobudowanej w XIV wieku do ściany północnej wieży, wieżyczki, mieszczącej klatkę schodową oraz do odkrycia wału, zupełnie niewidocznego na powierzchni ziemi. Bardzo czytelny profil zachodni wykopu II/85/86 - odcinki b, c i d, pozwolił na ustalenie poszczególnych faz rozwojowych zamku.

Zamek w formie pierwotnej tj. w postaci wieży mieszkalno-obronnej, posadowionej na stoku wzniesienia, łagodnie opadającego w kierunku rzeki Białej Przemasy i otoczonej dookoła fosą, wybudowany został w 2 połowie XIII wieku. Na okres ten datuje wieżę ceramika, odkryta w najstarszej warstwie użytkowej, dotyczącej do jej murów.

Wieża wykonana z kamienia łamanego na zaprawie wapiennej, w technice opus emplectum, miała kształt prostokąta o wymiarach 12 x 11 m. W ścianie południowej posiadała wieżyczkę mieszczącą otwór wejściowy. Mur wieżyczki wsunięty był w kierunku południowym na szerokości 3 m. Fundament wieży, wkopany na około 1,5 m w warstwę pierwotnej próchnicy i gliniasty cielec, nie był posadowiony na jakimś dodatkowym podsypie, z czym często spotykamy się na średniowiecznych gródkach stożkowatych. Znaczna grubość murów - 2,30 m nadawała jej masywnego wyglądu. Od strony północnej do wieży przylegał dziedzińczyk o długości 16 m. Całość otoczona była szerokością na ponad 20 m fosą.

Wieża w pierwszej fazie rozwojowej nie posiadała poza fosą, żadnych dodatkowych elementów obronnych, takich jak wał, częstokół /brak śladów po słupach w warstwie pierwotnej próchnicy/ czy też mur obwodowy. Być może otoczona była parkanem, który nie pozostawił po sobie żadnych śladów.

Obiekt w XIV wieku rozbudowany zostaje o dwa mury obronne. Wiąże się to ze zmianą układu komunikacyjnego, prowadzącego do zamku. Od strony zachodniej, w odległości około 6 m od narożnika północno-zachodniego wieży wybudowano budynek bramny. Przez budynek ten wiodł trakt na dziedzińiec i stąd poprzez wieżyczkę - klatkę schodową, dobudowaną również w XIV wieku, do muru północnego wieży mieszkalnej, do wnętrza wieży. Obie budowle wykonane były z kamienia łamanego, łączonego zaprawą wapienną, w technice opus emplectum. W trakcie rozbudowy w większy organizm warowny całość otoczono wałem ziemnym o szerokości podstawy 6 m. Nie wykluczone, iż wał zwieńczony był palisadą. Dziedzińiec wewnętrzny został pomniejszony i wyłożony płaskimi płytami wapiennymi.

Tak rozbudowany zespół warowny funkcjonuje do 2 połowy XV wieku, kiedy to ulega zniszczeniu. Przemawia za tym warstwa destrukcyjna, o miąższości około 1 m, w obrębie której występują kamienie ze zniszczonych budowli kamiennych, spalenizna, grotby bełtów kuszy, ostrogi, strzemięna, noże oraz ceramika. Zniszczenie zamku wiązać należy z najazdem oddziałów husyckich na Śląsk w 1455 r., kiedy to miasto zostaje obrócone w perzynę. Zamek nie został już odbudowany. Obecna w profilu cienka warstwa z materiałem z XVI wieku wiąże się raczej z funkcjonowaniem dworu, usytuowanego poza fosą, a nie z zamkiem na wzgórzu. Przemawia za tym fakt, iż w trakcie prac porządkujących teren zniszczonego zamku, prac w wieku XVI, zniszczoną wieżyczkę-klatkę schodową pokryto brukiem, co świadczy, iż przestała ona pełnić swoją rolę. Zamek, jak dotąd, nie był znany w literaturze fachowej.

Badania będą kontynuowane, w związku z zamierzoną realizacją na tym terenie rezerwatu